

Ene” anahtarını kullanabiliyor muyuz?

Ankara’dan okuyucumuz: “Otuzuncu Söz’de geçen, ‘Ene, künûz-u mahfiye olan esmâ-i ilâhiyenin anahtarı olduğu gibi, kâinâtın tılsım-ı muğlakının dahî anahtarı olarak bir muammâ-yı müşkülküşâdır, bir tılsım-ı hayretfezâdır’ cümlesini açıklar mısınız?”

Otuzuncu Söz’ün Birinci Maksad’ı, “Biz emâneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik. Hepsi de onu yüklenmekten kaçındılar. Ondan korkup titrediler. Onu insan yükledi. İnsansa çok zâlim ve çok câhildir”1 âyetinin tefsîri sadedinde “ene”nin bir anahtarı mahiyetindedir. Ene sözlükte ben ve benlik mânâsındadır. İnsanın ben’ini, rûhî kimliğini, iç âlemini, duygularla sarılmış fizik ötesi varlığını tarif eder.

“Ene”yi emânetin çeşitli yönlerinden bir yönü olarak takdim eden Saîd Nursî Hazretleri, bu yönün Hz. Âdem (as) zamanından beri insanlığın etrafına dal budak salmış nûrânî bir Tûbâ ağacı ile, müthiş bir Zakkum ağacının çekirdeği hükmünde geliştiğini, Peygamberlerin ene’ye kul ve ibadet zîneti takarlarken, şirk dünyâsının da ene’ye rab ve ilâh mânâsı yüklediklerini; bir diğer ifâdeyle peygamberlerin elinde ene’nin Allah’ın kulu, ehl-i şirkin elinde ise-hâşâ—Allah’ın şerîki ve ortağı unvânı kazandığını kaydeder. Peygamber irşâdı hâricinde şirkten başını kaldıramayan ene’nin, hem her defasında bu irşâddan uzak düşmesi, hem de hayalî bir ilâhlık dâvâsına en büyük hakikatmış gibi sarılması cahilliğinin ve kendine zulmedişinin resmi olsa gerektir ki, Kur’ân bu yönüyle onu “çok zâlim ve çok câhil” îlân etmiştir. Kur’ân “ahsen-i takvîm” sûretinde yaratıldığını beyan ettiği insanın, îmânî ve sâlih ameli olmadığı takdirde, “esfel-i sâfilîn” (aşağuların aşağısı) derekesine düşeceğini de haber vermiştir.2

Peygamberler insanlığın ahsen-i takvîm sûretini, yani yaratıldıkları güzel sûreti korumaları için birer rehber hüviyetindedirler. Kulun ilâhlık dâvâsına sapması aşağıların aşağısında olduğunun göstergesi; kulluk vasfını bürünmesi ise, en güzel makamda (ahsen-i takvîmde) oluşunun alâmetidir. Çünkü insan—hâşâ—ilâh değil; Allah’ın kuludur. Allah’ın kulu olduğunu anladığında kâinât üstünde bir kıymete erişen insan, ilâhlık dâvâ ettiğinde aşağıların aşağısına inmektedir.

Allah nasıl tanınır? Allah bütün sıfatlarıyla mutlak, bütün sıfatlarıyla muhît, yani kâinâtı kuşatmış, bütün sıfatlarıyla hudutsuz ve sonsuz, bütün sıfatlarıyla kayıtsız ve sınırsız! Sınırsız ve nihayeti olmayan bir şeye belli bir şekil verilemez, sûret biçilemez, mutlak ve muhît olduğundan hakkında belirleyici bir hüküm konulamaz, mâhiyetinin ne olduğu da tam olarak anlaşılmaz.

İşte kulluk vasfını bürünmüş ene, kendisine verilen vehmî ölçücüklerle Kâinât Sultan’ının sınırsız ve sonsuz sıfatlarını, isimlerini ve şuûnâtını tanıma imkânı elde eder. Meselâ, eğer ene’de cüz’î bir ilim olmasaydı, Kâinât Sultân’ının Alîm olduğunu bilemezdi. Eğer ene’de cüz’î bir kudret olmasaydı, Kâinât Sultân’ının Kadîr olduğunu; ene’de cüz’î bir şefkat olmasaydı, Kâinât Sultân’ının Rahîm olduğunu; ene’de cüz’î bir hikmet olmasaydı, Kâinât Sultân’ının Hakîm olduğunu... ve hâkezâ bilemezdi.

Allah'ın herşeyi kuşatmış olan, sonsuz, kayıtsız, hudutsuz, şeriksiz, eşsiz ve benzersiz isim ve sıfatlarını tanımak ve kavramak için ene'ye birer anahtar koymak gerekiyordu. Tâ ki ene, bu anahtarlar mârifetiyle birer gizli hazîne olan Allah'ın isimlerini tanıyabilsin ve kâinâtın kapalı sırlarını açabilsin. Ama ene kendisi de bir bilinmeyen, kendisi de hayret verici bir sırdır. Böyle bir anahtar hakîkî olmamalı; hayalî ve farazî bir hattan öteye geçmemelidir. Çünkü ene ilâhlık dâvâ etmemesi için hayalî ve farazî olması gerekir. Allah'ın varlığından haberdar olması için de sanki gerçek bir anahtarmış gibi gizli sırları açması gerekir.

Bu meseleyi On Birinci Söz'de de ele alan Üstad Bedüzzaman Hazretleri, ene'nin bir birim ölçüsü değeriyle kendisinde bir hayalî mâlikiyet, bir kudret, bir ilim varsaydığını, böylece bir hayalî sınır çizdiğini, sınırsız İlâhî isim ve sıfatları ancak bu hayalî sınırlarla tanıyabildiğini kaydeder. Bu hayalî sınırlarla ene, “Buraya kadar benim; ondan sonrası Allah'ındır” diye hayalî bir taksimat yapar. Kendindeki hayalî ölçücükler ile Allah'ın sınırsız ve gerçek sıfatlarını anlar. Cüz'î ilmiyle Allah'ın sınırsız ilmini; küçük sanatçısıyla Allah'ın mutlak sanatını, hayali mâlikiyetiyle Allah'ın hakîkî mâlikiyetini ve hâkezâ, binler sırlı duygular, sıfatlar ve hislerle ene bir anahtar gibi Yaratıcısının isimlerini, sıfatlarını ve şuûnâtını tanıma imkânı elde eder.

Ene hayır ve hak yoluna bu yönüyle girer. Bu yönüyle yalnız feyze kâbilidir. Vereni kabul eder. Kendi îcad edemez. Fâil değildir. Mâhiyeti harfiyedir; yani Allah'ın varlığını bildirir. Rubûbiyeti ve mâlikiyeti hayâliyedir. Vücudu o kadar zayıf ve incedir ki, bizzat kendinde hiçbir şeye tahammülü yoktur. Bu sıfatlarıyla ene, ancak ve ancak Allah'ın mutlak, sınırsız ve hudutsuz sıfatlarını bildiren bir ölçücük olur.

Mâhiyetini bu tarzda bilen ene, “Nefsini günahlardan arındıran kurtuluşa ermiştir”³ müjdesine ulaşır. Emâneti hakkıyla edâ eder. Kâinâtın ne olduğunu ve ne vazîfe gördüğünü böylece görür ve anlar.

Sonunda hayalî varlığını da elinin tersiyle itmeye ve terk etmeye râzı olan ene, “Mülk Allah'ın, Hamd Allah'ın, Hüküm Allah'ındır; ve ben Allah'a döneceğim” der, hakîkî kulluğa ulaşır ve Allah'ın izniyle, yaratıldığı biçim ve şekle lâıyk olarak ahsen-i takvîm makâmına, yani Allah katında makamların en yücesine yükselir.⁴

HAŞİYE:

- 1- Ahzâb Sûresi, 33/72.
- 2- Tîn Sûresi, 95/4-6.
- 3- Şems Sûresi, 91/9
- 4- Sözler